Mawrth 2022

Creu Lleoedd a Gofodau Iach – Digwyddiad 10 Chwefror 2022

Dogfen Gryno'r Gweithdy

Mae'r ddogfen hon yn amlinellu crynodeb o'r adborth a dderbyniom yn rhan o drafodaethau'r gweithdy, sy'n edrych ar ddata a thystiolaeth a chyfranogiad ac ymgysylltiad. Bydd yr adborth o'r ail weithdy, sy'n edrych ar y canllawiau a'r offer, yn llywio fersiynau terfynol yr offer hyn, a fydd ar gael yn yr adran Cynllunio Gofodol ac Iechyd ar wefan Uned Gymorth Asesu'r Effaith ar Iechyd Cymru.

Gweithdy 1 – Data a Thystiolaeth

Roedd y rhan hon o'r gweithdy yn archwilio'r data a'r dystiolaeth sy'n cael eu defnyddio gan gynllunwyr a gweithwyr iechyd proffesiynol ar hyn o bryd, er mwyn arwain y gwaith ar iechyd a chynllunio, a'r hyn fyddai'n ddefnyddiol i'w gael a sut y gellir gwella cydweithio. Mae'r adnoddau data hyn wedi'u hamlinellu yn Atodiad A.

Pa ddata a thystiolaeth fyddai'n ddefnyddiol?

- Data gofodol a chapasiti cyfleusterau a gwasanaethau gofal iechyd
- Proffiliau iechyd ar gyfer ardaloedd
- Data sy'n benodol i bynciau, gan gynnwys data wedi'u mapio megis ar gyfer gofodau gwyrdd a theithio llesol
- Data ar wahanol raddfeydd h.y. ar lefel ward. Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is (LSOA), Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Ganol (MSOA)
- Defnyddio offer gwahanol megis dangosfyrddau
- Data iechyd cronig hirdymor
- Mewnbwn gan fyrddau iechyd i siapio gwaith
- Helpu i ddehongli data
- Defnyddio data iechyd i lywio rheoli ac atal digwyddiadau e.e. llifogydd
- Straeon am benderfynyddion iechyd a phenderfynyddion ehangach iechyd i ddod â phrofiadau bywyd yn fyw

Pa gamau y mae angen eu cymryd i gyflawni hyn?

- Datblygiad proffesiynol: Cynllunwyr / Gweithwyr iechyd proffesiynol / Gwleidyddion
- Canllawiau / Rhannu arferion da a data / Offer ymgysylltu
- Sefydlu cysylltiadau ac eglurder o ran sut mae sefydliadau yn gweithio a sut mae cysylltu â'r gwaith hwn
- Ymgysylltu rhagweithiol rhwng iechyd a chynllunio ac adnoddau i hwyluso hyn
- Agendâu a nodau a rennir
- Adolygu canllawiau cynllunio cenedlaethol – mwy rhagweithiol ar gyfer polisïau cenedlaethol iechyd / cryfach i lywio polisïau lleol e.e. asesiad o'r effaith ar iechyd (HIA) ar gyfer safleoedd strategol
- Ymateb iechyd y cyhoedd wedi'i gysoni

Cyfleoedd ar gyfer cydweithio

- Cysylltiadau allweddol i alluogi trafodaethau a rhannu gwybodaeth, blaenoriaethau, data a gwybodaeth i helpu i sicrhau alinio e.e. digwyddiadau ar y cyd / amgylcheddau egnïol / amgylcheddau bwyd
- Gweithio'n agos gydag adrannau iechyd amgylcheddol
- Cyfranogiad cynnar a pharhaus ym mhroses y Cynllun Datblygu Lleol e.e.
    - darparu manylion safle ymgeisiol
    - rhannu tystiolaeth ac arferion da
    - archwilio cyfleoedd ar gyfer gofodau a chyfleusterau a rennir – datblygiadau cydweithredol
- Grwpiau llywio trawsddisgyblaethol ar gyfer gwaith HIA
- Ymgysylltu a gweithio gyda sefydliadau megis Cyfoeth Naturiol Cymru, cwmnïau cyfleustodau

Gweithdy 1 – Cyfranogiad ac Ymgysylltiad

Archwiliodd y rhan hon o'r gweithdy y cydweithrediad a'r ymgysylltiad sy'n digwydd ar hyn o bryd rhwng cynllunwyr a gweithwyr iechyd proffesiynol i arwain y gwaith ar iechyd a chynllunio, a hefyd sut yr ymgysylltir â chymunedau mewn perthynas â chynllunio. Ystyriodd y gweithdy hefyd beth arall fyddai'n ddefnyddiol at ddibenion cydweithio.

Cydweithio Presennol: rhwng gweithwyr proffesiynol

- E-byst at gysylltiadau byrddau iechyd
- Swyddogion ymgysylltu
- Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus
- Cyfarfodydd gweithgorau rheolaidd i nodi ffordd o ymgysylltu â rhanddeiliaid – Conwy

Cydweithio Presennol: gyda chymunedau

- Digwyddiadau / ymgynghoriadau / gweithdai – rhanddeiliaid penodol a'r cyhoedd
- Ar-lein ac wyneb yn wyneb
- Cyfryngau cymdeithasol / platfformau ar-lein e.e. Platfform 'Dewch i Siarad' Cyngor Castell-nedd Port Talbot
- Rhestrau postio / Holiaduron copi caled a blychau postio lleol
- Cynlluniau lleoedd – gweithio gyda chynghorau tref a chymuned
- Proses HIA – tîm y prosiect a grŵp llywio
- Proses y cais cynllunio
- Trwy grwpiau presennol
- Dulliau cymunedol cyfranogol
- Ymchwilwyr / ysgogwyr cymunedol cyflogedig
- Gwahanol fathau o ymgysylltu, celfyddydau, ffilm, fideo, offer gweledol dychmygus

Problemau neu rwystrau mewn perthynas ag ymgysylltu

- Amseru, adnoddau a sgiliau
- Hygyrchedd prosesau – jargon technegol / strwythur sefydliadau
- Gor-ymgynghori
- Nid yn unig am gael yr offer ond am y ffordd y cânt eu defnyddio hefyd
- Deall â phwy y dylid ymgysylltu a sicrhau ymgysylltu cynnar
- Eglurder ynghylch yr hyn y gall y system gynllunio ei gyflawni
- Cymunedau o ddatblygiadau newydd ddim yn bodoli eto
- Angen myfyrio ar y gwersi a ddysgwyd a gwerthuso'r dulliau a ddefnyddiwyd
- Angen magu hyder mewn perthynas â sut i fewnbynnu i'r system – rôl ddefnyddiol i hwyluswyr allanol
- Cyfyngiadau ar offer e.e. adnoddau ar-lein
- Diffyg ymddiriedaeth yn y system gynllunio
- Pobl yn teimlo nad oes neb yn gwrando arnynt
- Diffyg eglurder mewn perthynas â chysylltiadau
- Angen cryfhau agwedd cynllunio gofodol iechyd a llesiant – sut mae hyn yn dylanwadu ar iechyd cenedlaethau'r dyfodol

Atodiad A

Adnoddau data a ddefnyddir ar hyn o bryd:

Data poblogaeth		
Ffynhonnell data / gwybodaeth	**Cynnwys / ffocws data**	**Dolen we**
Map Data Cymru (Llywodraeth Cymru)	Data a mapiau sector cyhoeddus (gwybodaeth ddaearyddol a gwasanaethau cysylltiedig)	Hafan | MapDataCymru (llyw.cymru)
Y Swyddfa Ystadegau Gwladol	Ystadegau poblogaeth (Cyfrifiad, cyfraddau cyflogaeth, tueddiadau poblogaeth ac ati)	Home - Swyddfa Ystadegau Gwladol (ons.gov.uk)
Stats Cymru (Llywodraeth Cymru)	Data swyddogol ar gyfer Cymru (gan gynnwys addysg, iechyd a gofal cymdeithasol, poblogaeth a mudo a'r amgylchedd)	Catalog (llyw.cymru)
Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (Llywodraeth Cymru)	Mesurau amddifadedd ar gyfer ardaloedd bach yng Nghymru	Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru | LLYW.CYMRU
Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol - Tueddiadau'r Dyfodol (Llywodraeth Cymru)	Adroddiad ar dueddiadau'r dyfodol mewn 4 maes allweddol: • Pobl a Phoblogaeth • Anghydraddoldebau • Iechyd a Therfynau'r Blaned Technoleg	Tueddiadau'r Dyfodol: 2021 | LLYW.CYMRU
Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol - Dangosyddion Cenedlaethol (Llywodraeth Cymru)	Data a chrynodebau ar gyfer pob un o'r dangosyddion llesiant cenedlaethol	Llesiant Cymru: dangosyddion cenedlaethol | LLYW.CYMRU
Arolwg Cenedlaethol Cymru (Llywodraeth Cymru)	Arolwg poblogaeth cenedlaethol ar ystod eang o bynciau gan gynnwys llesiant, cyllid, tai, chwaraeon a diwylliant	Arolwg Cenedlaethol Cymru | LLYW.CYMRU
Data Cymru (CLlLC)	Yn darparu mynediad i ystod eang o ddata a chymorth i ddefnyddio data ac ymchwil	Hafan - Data Cymru
Nomis (ONS)	Ystadegau cyflogaeth a'r farchnad lafur	Nomis - Official Labour Market Statistics (nomisweb.co.uk) (Ar gael yn Saesneg yn Unig)
Data iechyd		

Ffynhonnell data / gwybodaeth	Cynnwys / ffocws data	Dolen we
Arsyllfa Iechyd y Cyhoedd – Iechyd yng Nghymru (Iechyd Cyhoeddus Cymru)	Data canlyniadau iechyd y boblogaeth (disgwyliad oes, cyflyrau cronig, ymddygiadau ffordd o fyw, lles meddyliol ac ati)	Data a dadansoddi - Iechyd Cyhoeddus Cymru (gig.cymru)
Data Rhaglen Mesur Plant (Iechyd Cyhoeddus Cymru)	Mesur taldra a phwysau plant yn y flwyddyn Derbyn. Mesur allweddol ar gyfer gordewdra ymysg plant a phlant sydd dros bwysau.	Rhaglen Mesur Plant Cymru - Iechyd Cyhoeddus Cymru (gig.cymru)
Data iechyd y cyhoedd (Iechyd Cyhoeddus Cymru)	Data iechyd y cyhoedd ar amrywiaeth o bynciau (sgrinio, imiwneiddiadau, clefydau a heintiau, canser ac ati)	Data - Iechyd Cyhoeddus Cymru (gig.cymru)
Data amgylcheddol		
Ffynhonnell data / gwybodaeth	**Cynnwys / ffocws data**	**Dolen we**
Cyfoeth Naturiol Cymru	Porth gwybodaeth amgylcheddol Cymru (llifogydd, ansawdd aer, cynefinoedd ac ati) Adroddiad o Gyflwr Adnoddau Naturiol a Datganiadau Ardal	• Cyfoeth Naturiol Cymru / BETA: porth gwybodaeth amgylcheddol Cymru (naturalresources.wales) • Cyfoeth Naturiol Cymru / Adroddiad o Gyflwr Adnoddau Naturiol 2020 (naturalresources.wales) • Cyfoeth Naturiol Cymru / Datganiadau Ardal (naturalresources.wales)
Data amgylcheddol Iechyd y Cyhoedd (Iechyd Cyhoeddus Cymru)	Gwybodaeth Iechyd yr Amgylchedd i gefnogi byrddau iechyd wrth wneud sylwadau ar geisiadau neu ganiatâd cynllunio	https://publichealthwales.shinyapps.io/EnvironmentalIndicatorsV1/(Ar gael yn Saesneg yn unig)
Cynllunio ac Iechyd (Amgylchedd a Phoblogaeth) Tystiolaeth a Phecynnau Cymorth		
Ffynhonnell data / gwybodaeth	**Cynnwys / ffocws data**	**Dolen we**
Creu lleoedd a mannau iachach ar gyfer	Crynodeb o dystiolaeth am chwe maes blaenoriaeth yr amgylchedd naturiol ac adeiledig ac effaith ar iechyd	Creu Lleoedd Iachach

cenedlaethau'r dyfodol (Iechyd Cyhoeddus Cymru)		
Adeiladu Lleoedd Gwell (Llywodraeth Cymru)	Y System gynllunio yn sicrhau dyfodol cydnerth a mwy disglair: creu lleoedd a'r adferiad COVID-19	Adeiladu Lleoedd Gwell
Adolygiad tystiolaeth o gynllunio gofodol ar gyfer iechyd (Public Health England)	Mae'r adolygiad yn rhoi egwyddorion sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer dylunio lleoedd iach i gynllunwyr iechyd y cyhoedd a chymunedau lleol	Spatial planning for health: evidence review - GOV.UK (www.gov.uk) (Ar gael yn Saesneg yn unig)
Cynllunio gofodol ac iechyd – rhoi ymchwil ar waith (GRIP) (Public Health England)	Astudiaeth yn archwilio cyfleoedd a heriau o gymhwyso egwyddorion 'Cynllunio Gofodol ar gyfer Iechyd'	Spatial planning and health: Getting Research into Practice (GRIP) - GOV.UK (www.gov.uk) (Ar gael yn Saesneg yn Unig))
Dementia a chynllunio trefol (RTPI)	Nodyn ymarfer ar sut y gall cynllunio trefol weithio gyda gweithwyr proffesiynol eraill i greu amgylcheddau gwell i bobl sy'n byw gyda dementia	Dementia a chynllunio trefol (Ar gael yn Saesneg yn unig)
Cynllunio a Galluogi Amgylcheddau Iach: ymgorffori templed ar gyfer polisi cynllunio (Iechyd Cyhoeddus Cymru)	Yn hyrwyddo gwell dealltwriaeth o'r rhwystrau amgylcheddol a chymdeithasol ehangach sy'n effeithio ar iechyd, llesiant ac anghydraddoldebau. Yn cynnwys templed Canllawiau Cynllunio Atodol	Cynllunio a Galluogi Amgylcheddau Iach
Asesu'r Effaith ar Iechyd (HIA) a Chynlluniau Datblygu Lleol (CDLl): Pecyn Cymorth ar gyfer Ymarfer (Iechyd Cyhoeddus Cymru)	Pecyn cymorth i gefnogi'r defnydd o HIAs wrth ddatblygu CDLl	Asesu'r Effaith ar Iechyd (HIA) a Chynlluniau Datblygu Lleol (CDLl)
Cynlluniau ac Asesiadau Llesiant Lleol (Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus, Llywodraeth Cymru)	Mae asesiadau llesiant yn nodi sut y bydd Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yn cyflawni cyfrifoldebau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol	Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus | LLYW.CYMRU
Cynllun Gweithredu Adfer Natur (Llywodraeth Cymru)	Mae Strategaeth ar gyfer Natur yn nodi ymrwymiad i wrthdroi colli bioamrywiaeth yng Nghymru	Cynllun Gweithredu Adfer Natur | LLYW.CYMRU
Gwybodaeth am Gymru ar gyfer atebion sy'n seiliedig ar natur (WINS) (Cyfoeth Naturiol Cymru)	Offeryn mapio ar gyfer ardaloedd o amddifadedd i nodi cyfleoedd i dargedu llifogydd / llygredd sŵn ac ati. Gall awdurdodau lleol a datblygwyr ddefnyddio'r data	Gwybodaeth am Gymru ar gyfer atebion sy'n seiliedig ar natur (WINS) (arcgis.com)

Pecyn Cymorth Prisio Seilwaith Gwyrdd (Ecosystems Knowledge Network)	Set o offer cyfrifo i asesu gwerth ased gwyrdd neu fuddsoddiad gwyrdd arfaethedig	Green Infrastructure Valuation Toolkit (GI-Val) | Ecosystems Knowledge Network (Ar gael yn Saesneg yn unig)
Nodau Datblygu Cynaliadwy (Cenhedloedd Unedig)	17 nod datblygu cynaliadwy	THE 17 GOALS | Sustainable Development (un.org) (Ar gael yn Saesneg yn unig)
Mesur gwerth cymdeithasol cenedlaethol ar gyfer Cymru (Tasglu Gwerth Cymdeithasol Cenedlaethol)	Fframwaith yn seiliedig ar gamau gweithredu i alluogi asesiad o gyfraniad gwerth cymdeithasol i'r Ddeddf Llesiant	National TOMs: Wales — National Social Value Taskforce (Ar gael yn Saesneg yn unig)

Ffynonellau data a thystiolaeth posibl eraill:

• Asesiadau Seilwaith Gwyrdd
• Asesiadau Lleoedd Chwarae a Mannau Agored
• Datganiadau Ardal
• Asesiadau Ansawdd Aer
• Data teithio llesol a thrafnidiaeth
• Asesiadau Effaith gan gynnwys HIA
• Cynghorau Tref a Chymuned gan gynnwys cynlluniau lleoedd
• Mapio GIS
• Llenyddiaeth academaidd
• Cynlluniau ac adroddiadau Byrddau Iechyd Lleol

Cyfleoedd cydweithio

- Cydweithio ar Gynlluniau Datblygu Lleol gan gynnwys cynlluniau HIA a llesiant
- Swyddi ar y cyd megis secondiad Uned Gymorth Asesu'r Effaith ar Iechyd Cymru (WHIASU) presennol – cynllunio gofodol ac iechyd / lleoli gweithwyr iechyd proffesiynol mewn awdurdodau lleol i ehangu'r agenda
- Dysgu gan eraill ar lefel gymunedol a phrosiectau ymgysylltu cymunedol â ffocws
- Amserlenni cydlynol
- Deall tueddiadau
- Cyfarfodydd rheolaidd a rhannu gwybodaeth megis technegau ymgynghori, dolenni cyfryngau cymdeithasol
- Cynlluniau dan arweiniad iechyd y cyhoedd
- Mae'r pandemig yn rhoi cyfle, o ystyried yr heriau y mae ac y bydd yn eu codi / amlygu ar gyfer iechyd a llesiant, addysg, yr economi, trafnidiaeth ac ati. – heriau y gellir mynd i'r afael â hwy yn rhannol drwy gynllunio a thrwy ystyriaethau iechyd.

Enghreifftiau o Offer Ymgysylltu:

- Llywodraeth Cymru: Adnoddau Addysg ar Gynllunio Ein Cymru
  - Ysgol Gynradd – Cronfa – Hwb (llyw.cymru)
  - Ysgol Uwchradd – Cronfa – Hwb (llyw.cymru)
- Offer Cymorth Cynllunio Cymru – Ymgysylltu Cymunedol – Cymorth Cynllunio Cymru